

Н. Г. Печерова, канд. юрид. наук, докторантка
Національна академія наук України
Інститут держави і права імені В. М. Корецького
вул. Трьохсвятительська, 4, Київ, 01001, Україна
e-mail: mrs.pecherova@gmail.com

МАЙНОВІ ПРАВА НА ОБ'ЄКТИ СУМІЖНИХ ПРАВ ЯК ПРЕДМЕТ ПРАВОМОЧНОСТІ РОЗПОРЯДЖАННЯ ТА ОБ'ЄКТ ВІДЧУЖЕННЯ

Ідея написання даної роботи виникла у зв'язку з відсутністю дефініції майнового права, в тому числі і на об'єкти суміжних прав, а також способів використання майнового права на об'єкти суміжних прав як в Цивільному кодексі України, так і в Законі України «Про авторське право і суміжні права». Чому наявність даних дефініцій є бажаною? Наявність даних дефініцій є бажаною у зв'язку з відсутністю взаємоузгодженості положень статей як профільного Закону, так і Цивільного кодексу України щодо таких форм розпоряджання майновими правами, в тому числі і на об'єкти суміжних прав як договір про створення за замовленням і використання об'єкта авторського права або об'єкта суміжних прав, ліцензійного договору, публічної ліцензії. Так, головною проблемою, що була виділена автором стосовно договору про створення за замовленням і використання об'єкта авторського права або об'єкта суміжних прав є відсутність узгодженості стосовно суб'єктної належності майнового права, відсутність моменту переходу майнового права на створений за замовленням об'єкт суміжних прав від фактично творця до замовника. Проблемними аспектами ліцензійного договору, публічної ліцензії було встановлено - відсутність закріплення того, що в користування надається не сам об'єкт, в тому числі і суміжних прав, а майнове право на нього визначеним способом (способами). Чому висвітлені питання є важливими? Вони є важливими для правильного розуміння і як правової природи об'єктів суміжних прав, і предметів договорів з розпоряджання майновими правами на такі об'єкти. Шляхом для подолання неузгодженостей є розуміння того, що об'єкти права інтелектуальної власності, і об'єкти суміжних прав, зокрема є об'єктами *res incorporales*, тобто такими об'єктами, які представляють собою певну юридичну фікцію, абстракцію, оскільки у випадку укладення договорів з розпоряджання майновими правами на такі об'єкти передається (відчужується) не сам об'єкт, а майнове право на нього, яке, у свою чергу, є безтілесним. Те саме стосується і випадків укладення договору із надання майнового права в користування (ліцензійний договір, публічна ліцензія). Суттєвою лакуною, на думку автора, яку слід заповнити, окрім всіх вищезгаданих питань є доповнення положень Цивільного кодексу України в частині того, що способи використання майнового права є невід'ємною частиною майнового права, є його суттю. В результаті проведеного дослідження, автором запропоновані зміни до редакцій статей як Цивільного кодексу України, так і профільного Закону, а також авторська дефініція способів використання майнового права.

Ключові слова: право інтелектуальної власності, майнове право, форми розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності, об'єкти права інтелектуальної власності, об'єкти суміжних прав, *res incorporales*, майнове суміжне право.

Постановка проблеми. В основі, на наш погляд, вірного розуміння поставленої у даній статті теми лежить правильне розуміння правової природи визначення права інтелектуальної власності. Згідно положенням ч. 1, 2, 3 ст. 418 Цивільного кодексу України (далі – Кодекс) дається наступне визначення «1. Право інтелектуальної власності – це право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об’єкт права інтелектуальної власності, визначений цим Кодексом та іншим законом. 2. Право інтелектуальної власності становлять особисті немайнові права інтелектуальної власності та (або) майнові права інтелектуальної власності, зміст яких щодо певних об’єктів права інтелектуальної власності визначається цим Кодексом та іншим законом. 3. Право інтелектуальної власності є непорушним. Ніхто не може бути позбавлений права інтелектуальної власності чи обмежений у його здійсненні, крім випадків, передбачених законом» [1]. Таким чином, майнове право є однією із двох складових права інтелектуальної власності. Розвиток того, що майнове право як складова частина права інтелектуальної власності і як відповідно майнове право інтелектуальної власності є відмінним від майнового речового права відображений в положеннях ч. 1, 2, 3 ст. 419 Кодексу, а саме «1. Право інтелектуальної власності та право власності на річ не залежать одне від одного. 2. Перехід права на об’єкт права інтелектуальної власності не означає переходу права власності на річ. 3. Перехід права власності на річ не означає переходу права на об’єкт права інтелектуальної власності» [1].

Проте, незважаючи на всю ніби зрозумілість викладеного вище положення, якщо перейти безпосередньо до аналізу форм розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності стикаємося з відсутністю чіткого визначення предмету договорів, з ототожненням майнового права як предмету договорів з власне створеним об’єктом права інтелектуальної власності.

На наш погляд, вищезазначена проблематика пов’язана з відсутністю легального визначення майнового права, зокрема у положеннях профільного Закону України «Про авторське право і суміжні права» (далі – Закон).

Найбільш яскраво, на нашу думку, описана вище проблематика із визначення предмету договорів знайшла своє відображення на прикладі таких форм розпоряджання як договір про створення за замовленням і використання об’єкта права інтелектуальної власності, ліцензійний договір, публічна ліцензія.

Так, згідно ч. 1, 2, 3, 4 ст. 1112 Кодексу «1. За договором про створення за замовленням і використання об’єкта права інтелектуальної власності одна сторона (творець – письменник, художник тощо) зобов’язується створити об’єкт права інтелектуальної власності відповідно до вимог другої сторони (замовника) та в установленний строк. 2. Договір про створення за замовленням і використання об’єкта права інтелектуальної власності повинен визначати способи та умови використання цього об’єкта замовником. 3. Оригінал твору образотворчого мистецтва, створеного за замовленням, переходить у власність замовника. При цьому майнові права інтелектуальної власності на такий твір залишаються за його автором, якщо інше не встановлено договором або законом. 4. Умови договору про створення за замовленням і використання об’єкта права інтелектуальної власності, що обмежують право творця цього об’єкта на створення інших об’єктів, є нікчемними» [1].

Тобто, виходячи з положень вищезазначеної норми майнові права на створений за замовленням об'єкт права інтелектуальної власності за загальним правилом залишаються предметом правомочності з розпоряджання майновими правами лише творця і не є об'єктом відчуження.

Хоча, згідно ч. 2 ст. 430 Кодексу «2. Майнові права інтелектуальної власності на об'єкт, створений за замовленням, належать творцеві цього об'єкта та замовникові спільно, якщо інше не встановлено договором або законом» [1].

Беручи до уваги, що присвячена робота стосується саме об'єктів суміжних прав зазначимо, що згідно профільного Закону, а саме ч. 2, 3 ст. 15 «2. Майнові права на твір, створений за замовленням, переходять до замовника з моменту створення твору у повному складі, якщо інше не передбачено договором замовлення. Майнові права інтелектуальної власності на твір образотворчого мистецтва, створений за замовленням (крім твору, спеціально створеного як елемент комп'ютерної програми), належать його автору, якщо інше не встановлено договором або законом. 3. Якщо майнові права на твір переходять до замовника, автор має право на винагороду» [2].

Таким чином, виходячи з ч. 2 ст. 430 Кодексу та ч. 2, 3 ст. 15 Закону майнові права на створені за замовленням об'єкти суміжних прав у першому випадку стають предметом правомочності з розпоряджання як творця, так і замовника, у другому ж випадку майнові права стають предметом правомочності з розпоряджання майновими правами, за загальним правилом, лише замовника. В обох зазначених випадках, на жаль, відсутній, на наш погляд, перехід майнового права від творця до замовника. Дане майнове право виникає у замовника відразу.

На нашу думку, за договором про створення за замовленням об'єкту суміжних прав майнове право на створений об'єкт суміжних прав має належати творцю того чи іншого об'єкта, а від творця відповідного об'єкту дане право як об'єкт відчуження переходить власне до замовника. За загальним правилом, вважаємо, що має відбуватися повна передача (відчуження) такого майнового права, виходячи із правової природи даного договору. Хоча, зважаючи, те, що не всі способи використання майнового права можуть відчужуватися (передаватися) існує можливість передачі (відчуження) відповідних способів частково та не у всіх державах світу. При оцінці правової природи даної форми розпоряджання автором береться те розмежування, яке приводить законодавець, розділяючи власне право інтелектуальної власності та право власності, а також те, що створюються саме об'єкти права інтелектуальної власності, а в контексті даної статті – об'єкти суміжних прав.

Зауважимо, що нами вищезазначена форма з розпоряджання майновими правами вживається без слова «використання», оскільки, на нашу думку, надання об'єкту, в тому числі і суміжних прав, створеного за замовленням в використання не відповідає правовій природі даного виду договору. Тим паче, що для надання майнового права на об'єкти суміжних прав в використання, визначеними способами існують інші форми з розпоряджання, передбачені діючим законодавством.

Переходячи до ліцензійного договору зазначимо, що, на наш погляд, в контексті того питання, що нами розглядається, існує неузгодженість між ч. 1 ст. 1109 Кодексу з положеннями ч. 3, 5, 6 ст. 1109 Кодексу. Виглядає дана неузгодженість наступним чином. Так, згідно ч. 1 ст. 1109 Кодексу «1. За ліцензійним договором

одна сторона (ліцензіар) надає другій стороні (ліцензіату) дозвіл на використання об'єкта права інтелектуальної власності визначеним способом (способами) протягом певного строку на певній території, а ліцензіат зобов'язується вносити плату за використання об'єкта, якщо інше не встановлено договором» [1].

Згідно ж ч. 3, 5, 6 ст. 1109 Кодексу «3. У ліцензійному договорі визначаються вид ліцензії, сфера використання об'єкта права інтелектуальної власності (конкретні права, що надаються за договором, способи використання зазначеного об'єкта, територія та строк, на які надаються права, тощо), розмір, порядок і строки виплати плати за використання об'єкта права інтелектуальної власності, а також інші умови, які сторони вважають за доцільне включити у договір. 5. Предметом ліцензійного договору не можуть бути права на використання об'єкта права інтелектуальної власності, які на момент укладення договору не були чинними. 6. Права на використання об'єкта права інтелектуальної власності та способи його використання, які не визначені у ліцензійному договорі, вважаються такими, що не надані ліцензіату» [1].

Тобто, відсутнє чітке визначення предмету даного виду договору, оскільки, читаючи ч. 1 ст. 1109 Кодексу можна зрозуміти, що надається дозвіл на використання об'єкту суміжних прав, в контексті нашої роботи, визначеним способом (способами), але використовується не об'єкт суміжних прав, визначеними способами, а використовується майнове право на об'єкт, яке за даним видом договору є предметом правомочності розпоряджання.

Тим паче, що, наприклад, згідно ч. 1 ст. 38 Закону «1. Суб'єкт суміжних прав на виконання має право використовувати виконання будь-яким способом (способами) та виключне право дозволяти або забороняти використання, виконання іншими особами. Способами використання виконання є, зокрема: 1) публічне сповіщення незафіксованого виконання (прямий ефір); 2) фіксування у фонограмі чи відеограмі; 3) відтворення запису виконання; 4) включення зафіксованого виконання до складу іншого об'єкта авторського права або суміжних прав; 5) розповсюдження примірників запису виконання, зафіксованого у фонограмі чи відеограмі; 6) здавання в найм чи в позичку примірників запису виконання, зафіксованого у фонограмі, відеограмі, аудіовізуальному творі; 7) інтерактивне надання доступу до зафіксованого виконання; 8) імпорт оригіналу чи примірників запису виконання. Цей перелік не є вичерпним» [2].

Таким чином, в вищезазначеній нормі аж ніяк не йдеться про надання в використання речі, наприклад, певного носія на якому здійснено запис виконання, що власне й відрізняє право інтелектуальної власності від речового.

Аналогічні положення містяться в профільному Законі і по відношенню до інших об'єктів суміжних прав, а саме ч. 1 ст. 39, ч. 1 ст. 40, ч. 1 ст. 41.

Щодо майнового права як предмету правомочності розпоряджання за ліцензійним договором згідно профільного Закону зазначимо, що згідно ч. 1 ст. 50 Закону «1. За ліцензійним договором одна сторона (ліцензіар) надає другій стороні (ліцензіату) дозвіл на використання об'єкта авторського права або об'єкта суміжних прав визначеним способом (способами) протягом певного строку на певній території, а ліцензіат зобов'язується вносити плату за використання об'єкта, якщо інше не встановлено договором. Ліцензіаром може бути суб'єкт майнових авторських або суміжних прав, а у випадках передбачених договором

або законом, - інша уповноважена особа. Ліцензіат не має права використовувати об'єкт авторського права або об'єкт суміжних прав способами, прямо не передбаченими ліцензійним договором» [2]. Тобто, виходячи з положень зазначеної норми мова йде про надання дозволу на використання об'єкту суміжних прав, в контексті роботи, визначеними способами. Не йде мова про надання в користування майнового права визначеними способами, хоча як нами було зазначено на початку роботи, зміст права інтелектуальної власності становлять саме особисті немайнові та майнові права.

Майнове право як складова частина змісту права інтелектуальної власності не є речовим правом, а тому право інтелектуальної власності та право власності на річ не залежать одне від одного, про що також було нами раніше зазначено. У зв'язку з чим, на нашу думку, існує неузгодженість зазначеної ч. 1 ст. 50 Закону з абзацом 1 ч. 2 ст. 50 Закону, згідно якої «2. Ліцензійний договір, згідно з яким ліцензіар надає ліцензіату дозвіл на виготовлення та опублікування примірників зафіксованого або записаного твору, записаного виконання, фонограми, відеограми (примірників відповідних об'єктів) у кількості (тиражем), здатній задовольнити розумні потреби публіки, є ліцензійним видавничим договором. Ліцензіат ліцензійного видавничого договору, який забезпечує опублікування зазначеного в цій частині об'єкта авторського права або об'єкта суміжних прав вважається видавцем» [2]. Тобто, якщо виходити з логіки ч. 1 ст. 50 Закону у випадку ліцензійного видавничого договору буде надаватися в користування визначеними способами, наприклад, книга, якщо говорити про об'єкти авторського права, а не майнове право на використання книги певного автора шляхом виготовлення та опублікування відповідних примірників. Зауважимо, що способи використання об'єкту суміжних прав, в контексті нашої роботи, є ядром, змістом відповідного майнового права.

Таким чином, розглянувши неузгодженість ч. 1 ст. 50 Закону з абзацом 1 ч. 2 ст. 50 Закону, зазначимо, що також існує неузгодженість ч. 1 ст. 50 Закону з абзацом 3 ч. 4 ст. 50 Закону. Так, згідно абзацу 3 ч. 4 ст. 50 Закону «У разі відсутності визначення у ліцензійному договорі строку, на який поширюється дія ліцензійного договору (ліцензії), договір вважається укладеним на строк, що залишився до спливу строку чинності виключного майнового права на визначений у договорі об'єкт права інтелектуальної власності, але не більше ніж на п'ять років. Якщо за шість місяців до спливу зазначеного п'ятирічного строку жодна із сторін не повідомить письмово другу сторону про відмову від договору, договір вважається продовженим на невизначений строк. У такому разі кожна із сторін може в будь-який час відмовитися від договору, письмово повідомивши про це другу сторону за шість місяців до розірвання договору, якщо більший строк для повідомлення не встановлений за домовленістю сторін» [2]. Таким чином, майнове право, зокрема на об'єкти суміжних прав є таким, що існує в межах встановлених строків чинності, а отже строки є його зовнішніми межами.

Переходячи до розгляду публічної ліцензії зазначимо, що згідно ч. 1 ст. 455 Кодексу «1. Суб'єкт суміжних прав може надати дозвіл на використання відповідного об'єкта будь-якою особою на визначених ним умовах (публічна ліцензія)» [1].

Згідно ч. 1 ст. 51 Закону «1. Суб'єкт авторського права або суб'єкт суміжних прав може надати дозвіл на використання об'єкта авторського права або об'єкта суміжних прав будь-якою особою на визначених ним умовах (публічна ліцензія).

Публічна ліцензія видається шляхом оприлюднення її умов разом з наданням можливості дистанційного ознайомлення з відповідним об'єктом авторського права або об'єктом суміжних прав необмеженому колу осіб з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем» [2]. Тобто, як і при розгляді попередньої форми розпоряджання мова йде про надання в користування, зокрема об'єкту суміжних прав, а не майнового права на користування об'єктом суміжних прав визначеними способами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням до поставленої у статті теми питаннями займалися такі відомі вчені як А. С. Штефан, І. Є. Якубівський та інші. Проте, питання із дослідження об'єктів суміжних прав з точки зору *res incorporales* залишилося поза достатньою увагою, при цьому будучи в основі поставленої у статті теми. А тому представлене дослідження є актуальним з точки зору, висловленої автором пропозиції із заповнення лакуни з розуміння способів використання майнового права, а також самого майнового права, зокрема і в контексті суміжних прав.

Мета статті. Метою даної роботи є дослідження правової природи майнового права на об'єкти суміжних прав як предмету правомочності розпоряджання та об'єкту відчуження крізь призму форм розпоряджання майновими правами, в тому числі і на об'єкти суміжних прав, особливої правової природи об'єктів права інтелектуальної власності і об'єктів суміжних прав, зокрема. Дане дослідження є важливим в аспекті визначення предмету договорів з розпоряджання майновими правами, в тому числі і на об'єкти суміжних прав, через існуючі на сьогоднішній день прогалини в діючому законодавстві нашої держави з даного питання, а також розуміння відмежування права інтелектуальної власності від речового права.

Виклад основного матеріалу. Постає питання, чому ж розглянувши деякі форми розпоряджання майновими правами, в тому числі і на об'єкти суміжних прав виникають складнощі та неузгодженості? Так, однією із причин про яку нами було зазначено вище є відсутність, зокрема дефініції майнового права в профільному Законі. Іншою ж причиною є невірне розуміння правової природи об'єктів права інтелектуальної власності, і об'єктів суміжних прав в тому числі.

Розглянемо правову природу об'єктів права інтелектуальної власності, і об'єктів суміжних прав. Так, згідно ч. 1 ст. 420 Кодексу «1. До об'єктів права інтелектуальної власності, зокрема належать: літературні та художні твори; комп'ютерні програми; компіляції даних (бази даних); виконання; фонограми, відеограми, програми організації мовлення; наукові відкриття; винаходи, корисні моделі, промислові зразки; компонування напівпровідникових виробів; раціоналізаторські пропозиції; сорти рослин, породи тварин; комерційні (фірмові) найменування, торгівельні марки (знаки для товарів і послуг), географічні зазначення, комерційні таємниці» [1].

Згідно ч. 1 ст. 449 Кодексу «1. Об'єктами суміжних прав без виконання будь-яких формальностей щодо цих об'єктів та незалежно від їх призначення, змісту, цінності тощо, а також способу чи форми їх вираження є: а) виконання; б) фонограми; в) відеограми; г) програми (передачі) організацій мовлення» [1].

Згідно ч. 1 ст. 34 Закону «1. Об'єктами суміжних прав, незалежно від призначення, змісту, способу і форми вираження, є: 1) виконання; 2) фонограма; 3) відеограма; 4) програма організації мовлення» [2].

Згідно ч. 1 ст. 35 Закону «1. Суміжні права становлять: 1) суміжні права виконавця – особисті немайнові права виконавця і майнові права на виконання; 2) суміжні права виробника фонограми – право на ім'я (найменування) виробника фонограми і майнові права на фонограму; 3) суміжні права виробника відеограми – право на ім'я (найменування) виробника відеограми і майнові права на відеограму; 4) суміжні права організації мовлення – право на найменування організації мовлення і майнові права на програму організації мовлення» [2].

Таким чином, майнове право є складовою частиною суміжного права, яким суб'єкт суміжних прав може розпоряджатися або укладаючи договори, що передбачають надання відповідного майнового права в користування визначеним способом (способами) або ж відчужуючи (передаючи) його повністю або частково. Предметом форм розпоряджання майновими правами на об'єкти суміжних прав не є сам об'єкт суміжних прав, а є майнове право як складова частина суміжних прав. Об'єкти суміжних прав мають свою особливу природу, що формує розуміння суміжного права на той чи інший об'єкт. В основі даної правової природи закладено те, що створюється щось унікальне, особливе і ця унікальність, особливість полягає у тому, що вона є продуктом не просто розумової діяльності людини, а й носить творчий характер, тобто, формує щось нове, особливе, до цього не створене. Безумовно, що об'єкти суміжних прав тісно взаємопов'язані з об'єктами авторського права, але законодавчо, на сьогоднішній день виділяються законодавцем в окрему групу об'єктів, але при цьому майнове право як складова частина суміжного права як по відношенню до об'єктів авторського права, так і до об'єктів суміжних прав представляє собою не щось абсолютне нове, а відповідний поділ речей був закладений юристами ще в римському праві на *res corporales* та *res incorporales*, тобто фактично поділ речей на тілесні та безтілесні. У нашому випадку, на думку автора, об'єкти суміжних прав якраз представляють собою *res incorporales*, оскільки у випадку розпоряджання, відчуження (передачі) йде мова саме про певне майнове право, а не конкретно, наприклад, про фонограму чи відеограму.

Вищезазначене поняття знайшло своє розуміння у таких положеннях як ч. 1 ст. 424 Кодексу «1. Майновими правами інтелектуальної власності є: 1) право на використання об'єкта права інтелектуальної власності; 2) виключне право дозволяти використання об'єкта права інтелектуальної власності; 3) виключне право перешкоджати неправомірному використанню об'єкта права інтелектуальної власності, в тому числі забороняти таке використання; 4) інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом» [1].

Згідно ч. 1 ст. 452 Кодексу «1. Майновими правами інтелектуальної власності на об'єкт суміжних прав є: 1) право на використання об'єкта суміжних прав; 2) виключне право дозволяти використання об'єкта суміжних прав; 3) виключне право перешкоджати неправомірному використанню об'єкта суміжних прав, у тому числі забороняти таке використання; 4) інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом» [1].

Таким чином, положення ч. 1 ст. 452 Кодексу дублюють фактично положення ч. 1 ст. 424 Кодексу, але при цьому в даних положеннях відсутня інформація щодо того, що способи використання, в тому числі і об'єкту суміжних прав є складовою частиною майнового права, що розкриває його суть, правову природу,

подільний характер і характеризує той чи інший об'єкт суміжних прав, що відноситься власне до *res incorporales*.

Натомість, для прикладу, згідно ч. 1 ст. 39 Закону «1. Суб'єкт суміжних прав на фонограму має право на використання фонограми будь-яким способом (способами) та виключне право дозволяти або забороняти використання фонограми іншими особами. Способами використання фонограми є, зокрема: 1) відтворення у будь-якій формі і будь-яким способом; 2) включення до аудіовізуального твору, відеограми, іншої фонограми; 3) розповсюдження примірників фонограми; 4) здавання в найм чи позичку примірників фонограми; 5) інтерактивне надання доступу; 6) будь-яка видозміна; 7) публічне сповіщення; 8) імпорт примірників фонограми. Цей перелік не є вичерпним» [2].

Продовженням зазначеного вище твердження щодо того, що майнове право на той чи інший об'єкт, в тому числі і суміжних прав носить подільний характер є ч. 2 ст. 39 Закону, а саме «2. Майнові права на фонограму, зазначені в частині першій цієї статті, можуть бути надані або передані (відчужені) іншій особі на підставі закону чи правочину повністю (на всі способи використання фонограми на території всіх держав світу) або частково (на окремі способи використання фонограми на території всіх держав світу або на окремі способи використання фонограми на території окремих держав світу, або на всі способи використання фонограми на території окремих держав світу). Особа, яка набула майнові права на фонограму у повному складі або частково, є суб'єктом суміжних прав у межах набутих прав. Суб'єкт суміжних прав на фонограму має право надавати дозвіл на використання фонограми та розпоряджатися майновими правами на фонограму в інший спосіб, що не суперечить закону» [2].

Розглянувши вищезазначене, вважається за доцільне узгодити розуміння об'єктів суміжних прав з точки зору *res incorporales* з положеннями, що передбачають здійснення розпоряджання майновими правами на такі об'єкти про що нами фактично було зазначено на початку роботи, а також запропонувати внесення змін, зокрема до ч. 1 ст. 452 Кодексу шляхом додання наступного речення наприкінці зазначеної частини «Способи використання майнового права є його невід'ємною частиною. Перелік способів використання визначається згідно діючого законодавства та не є вичерпним». Вважаємо, що запропоноване речення до ч. 1 ст. 452 Кодексу буде цілком відповідати відповідним положенням профільного Закону, а саме ч. 1, 2 ст. 38, ч. 1, 2 ст. 39, ч. 1, 2 ст. 40, ч. 1, 2 ст. 41.

Окрім необхідності введення до ст. 1 Закону дефініції майнового права на об'єкт авторського права та/або суміжного права вважається за доцільне запропонувати внесення і дефініції способів використання майнового права на об'єкт авторського та/або суміжного права. Наступна пропозиція буде відображена нижче у висновках та пропозиціях.

Висновки і пропозиції. У зв'язку з розглянутими вище питаннями, вважається за доцільне взаємоузгодити ч. 2 ст. 430 Кодексу, ч. 1, 2, 3, 4 ст. 1112 Кодексу, ч. 2, 3 ст. 15 Закону на предмет того, що при створенні об'єкту суміжних прав за замовленням має відбуватися перехід майнового права від суб'єкта суміжних прав, що створив відповідний об'єкт за замовленням до замовника. Такий перехід (відчуження) майнових прав на створений за замовленням об'єкт суміжних прав, за загальним правилом, має відбуватися повністю, хоча, зважаючи на подільність майнового права, такий перехід може відбутися частково.

Також вважається за доцільне взаємоузгодити ч. 1 ст. 1109 Кодексу з ч. 3, 5, 6 ст. 1109 Кодексу, ч. 1 ст. 50 Закону з абзацом першим ч. 2 ст. 50 Закону, ч. 1 ст. 50 Закону з абзацом третім ч. 4 ст. 50 Закону на предмет того, що саме майнове право, в тому числі і на об'єкти суміжних прав є предметом правомочності розпорядження і дане майнове право відмежоване від права власності на річ. Зазначимо, що аналогічних уточнень і потребує ч. 1 ст. 51 Закону.

Для того, щоб зрозуміти, що в користування за ліцензійним договором, публічною ліцензією надається майнове право, а не сам об'єкт суміжних прав достатньо зрозуміти деякі положення профільного Закону такі, як, зокрема ч. 1 ст. 41 Закону «1. Суб'єкт суміжних прав на програму організації мовлення має право на використання програми організації мовлення будь-яким способом (способами) та виключне право дозволяти або забороняти використання програми організації мовлення іншими особами. Способами використання програми організації мовлення є, зокрема: 1) публічне сповіщення; 2) ретрансляція; 3) фіксування; 4) відтворення запису програми організації мовлення; 5) розповсюдження примірників запису програми організації мовлення; 6) публічне демонстрування запису програми організації мовлення; 7) інтерактивне надання доступу. Цей перелік не є вичерпним» [2]. Тобто, фактично в користування не надається сам об'єкт суміжних прав, в даному випадку, програма організації мовлення, а певний спосіб чи способи її використання. Правоволоділець, суб'єкт суміжних прав на даний об'єкт, укладаючи ліцензійний договір, публічну ліцензію «ніби ділиться» своєю правомочністю з використання того чи іншого об'єкту суміжних прав, таким чином, здійснюючи розпорядження належним йому майновим правом. І як нами було зазначено вище у тексті роботи, аналогічні способи використання, передбачені законодавцем і по відношенню до інших об'єктів суміжних прав.

З метою взаємоузгодженості ч. 1 ст. 452 Кодексу із ч. 1, 2 ст. 38, ч. 1, 2 ст. 39, ч. 1, 2 ст. 40, ч. 1, 2 ст. 41 Закону пропонується викласти ч. 1 ст. 452 Кодексу у доповненій редакції, а саме «1. Майновими правами інтелектуальної власності на об'єкт суміжних прав є: 1) право на використання об'єкта суміжних прав; 2) виключне право дозволяти використання об'єкта суміжних прав; 3) виключне право перешкоджати неправомірному використанню об'єкта суміжних прав, у тому числі забороняти таке використання; 4) інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом. Способи використання майнового права є його невід'ємною частиною. Перелік способів використання визначається згідно діючого законодавства та не є вичерпним».

Пропонується введення до ст. 1 Закону дефініції способів використання майнового права на об'єкт авторського та/або суміжного права, а саме «способи використання майнового права на об'єкт авторського та/або суміжного права – це надані законодавцем можливості із застосування майнового права на об'єкт авторського та/або суміжного права, яким наділяються первинні суб'єкти таких прав, зважаючи на момент виникнення. Первинні суб'єкти майнового права на об'єкт авторського та/або суміжного права реалізують правомочність із розпорядження наділеним правом шляхом надання майнового права в користування та/або передання (відчуження). Як надання в користування, так і передання (відчуження) здійснюються на визначені способи та на визначеній території».

Таким чином, виходячи з особливої правової природи об'єктів права інтелектуальної власності (*res incorporales*) і об'єктів суміжних прав (*res incorporales*), зокрема саме майнове право є предметом правомочності із розпоряджання. У випадку ж укладення договорів із передання (відчуження) такого майнового права воно стає об'єктом відчуження, а також є предметом відповідного договору (саме майнове право є предметом договорів із розпоряджання майновими правами, в тому числі і на об'єкти суміжних прав). Початком існування такого права є відповідний момент з якого воно виникає на той чи інший об'єкт суміжних прав. Так, згідно ч. 1 ст. 36 Закону «1. Суміжні права виникають внаслідок факту: 1) кожного здійснення виконання; 2) вироблення фонограми; 3) вироблення відеограми; 4) першої трансляції програми організації мовлення» [2]. Відповідно кожне майнове право на той чи інший об'єкт суміжних прав має свій строк чинності, наприклад, згідно ч. 3 ст. 45 Закону «3. Право інтелектуальної власності на відеограму є чинним з моменту вироблення відеограми. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на відеограму спливає через 50 років, що обчислюються з 1 січня року, наступного за роком вироблення відеограми. Якщо відеограму протягом цього строку правомірно оприлюднено, строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на відеограму спливає через 50 років, що обчислюються з 1 січня року, наступного за роком такого оприлюднення» [2].

Щодо позиції автора щодо формулювання самої дефініції майнового права на об'єкт авторського та/або суміжного права, то дана дефініція має обов'язково включати те, що майнове право, в тому числі і на згадані об'єкти є складовою частиною права інтелектуальної власності, дане право відмінне від права власності та виникає по відношенню до об'єктів *res incorporales*.

Подальшу наукову перспективу, на думку автора, становить дослідження правової природи об'єктів суміжних прав на предмет доцільності виділення їх в окрему групу об'єктів.

Список використаної літератури

1. Цивільний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
2. Про авторське право і суміжні права: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text>

References

1. Civil Code of Ukraine. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> [in Ukrainian].
2. On Copyright and Related Rights: Law of Ukraine. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text> [in Ukrainian].

Стаття надійшла 15.05.2025 р.

N. H. Pecherova, Candidate of Juridical Sciences, Doctoral student
National Academy of Sciences of Ukraine
V. M. Koretsky Institute of State and Law
4 Triokhsviatytska St, Kyiv, 01001, Ukraine
e-mail: mrs.pecherova@gmail.com

PROPERTY RIGHTS TO OBJECTS OF RELATED RIGHTS AS A SUBJECT OF AUTHORITY TO DISPOSE OF AND AN OBJECT OF ALIENATION

Summary

The idea of writing this work arose due to the lack of a definition of property rights, including those on objects of related rights, as well as methods of using property rights on objects of related rights in both the Civil Code of Ukraine and the Law of Ukraine “On Copyright and Related Rights”. Why is the presence of these definitions desirable? The presence of these definitions is desirable due to the lack of mutual coordination of the provisions of the articles of both the relevant Law and the Civil Code of Ukraine regarding such forms of disposal of property rights, including those on objects of related rights as an agreement on the creation by order and use of an object of copyright or an object of related rights, a license agreement, a public license. Thus, the main problem that was highlighted by the author regarding the contract for the creation by order and the use of an object of copyright or an object of related rights is the lack of consistency regarding the subjective ownership of property rights, the lack of a moment of transfer of property rights to an object of related rights created by order from the actual creator to the customer. The problematic aspects of the license agreement, public license were established - the lack of consolidation of the fact that it is not the object itself, including related rights, that is provided for use, but the property right to it in a certain way (ways). Why are the issues highlighted important? They are important for a correct understanding of both the legal nature of objects of related rights and the subjects of agreements on the disposal of property rights to such objects. The way to overcome inconsistencies is to understand that the objects of intellectual property rights, and objects of related rights, in particular, are objects of *res incorporales*, that is, such objects that represent a certain legal fiction, abstraction, since in the case of concluding agreements on the disposal of property rights to such objects, not the object itself is transferred (alienated), but the property right to it, which in turn is incorporeal. The same applies to cases of concluding an agreement on the provision of property rights for use (license agreement, public license). A significant gap, in the author’s opinion, which should be filled, in addition to all the above-mentioned issues, is the addition of the provisions of the Civil Code of Ukraine to the effect that the methods of using property rights are an integral part of property rights, are its essence. As a result of the research, the author proposed changes to the wording of the articles of both the Civil Code and the relevant Law, as well as the author’s definition of the methods of using property rights.

Keywords: intellectual property law, property law, forms of disposal of intellectual property rights, objects of intellectual property law, objects of related rights, *res incorporales*, related property law.